ŠALTINIS

Krynica

Biełaruskaja Narodnaja Hazeta

Vychoazić u aŭtorki i piatnicy.

№ 4 (712).
Cana 10 ct.
VILNIA, 16.I.1940 h.
Hod vydańnia XXII.

Padpiska na hod — 5 litaŭ, na paŭhoda — 3 lity.
Zahranicu — ŭdvaja daražej.
Abviestki: za 1 mm u tekście 40 ct., za tekstam 30 ct.

Adresas red.-adm.: Vilnius, Zavalinė g-vė 1—2, tel 28-32
Adres red. i admin.: Vilnia, Zavalnaja vul. 1—2.
Redakcyja i administracyja adčyniena 10—14 hadz.
Redaktar pryjmaje 9—10 hadz.

14.I.1915 ——— 14.I.1940

KS. ADAM STANKIEVIČ

Apošni Nr. 3 „Krynicy" z dnia 12.I.40 pryśviečany 25-cihodkam pracy ks. Adama Stankieviča, choć i byŭ pašyrany, jak nivodzin dahetul, akazaŭsia adnak daloka za vuzki, kab usiebakova aśviatlić dziejnaść Jubilara. Vidać heta było adrazu z reštv matarjału, jaki astaŭsia niedrukavany. Jašče vyraźniej stała heta vidać z biezpasiarednich hutarak u dzień samych uhodkaŭ. Dapoŭnić usio heta niemahčyma i ŭ hetym hazetnym artykule. Sprabujma adnak naśviatlić prynamsia važniejšyja mamenty, jakija dahetul znachodzilisia byccam u cieniu.

Naŭpierad adznačyć treba dziejnaść Jubilara, jak biełaruskaha dušpastyra. Zapačatkavaŭ jon hetu dziejnaść publična z bahasłavienstva Mitrapalita arcyb. Roppa ŭ 1917 h., havoračy kazańni pa ŭsiej uschodniaj Vilenščynie. Ad 1919 h. dziejnaść hetu pierakinuŭ Jubilar u Vilniu, dzie tryvaje i da siańnia, z małym pierarvam ad śniežnia 1938 h. da kastryčnika 1939 h., kali byŭ z Vilni vysieleny. Varunki hetaje pracy i vysialeńnie Jubilara z Vilni—heta asobnaja tema, da katoraj pryjdziecca chiba niezadoŭha viarnucca.

Druhaja halina pracy, jakaja ŭsioceła pałonić Jubilara, heta vydaviectva: 17 pazycyj užo vydadzienych tvoraŭ sobskich, 56 pazycyj redakcyjnych, kala 2.000 (dvuch tysiač) artykułaŭ u presie —heta tolki ilustracyja taho zacikaŭleńnia, jakim Jubilar daryć vydavieckuju pracu.

Nia možna abminuć i palityčnaj roli, jakuju Jubilar adyhryvaŭ za hety čas u biełaruskim palityčnym žyćci pierad usim u paru svajho pasłavańnia ŭ Sojm (1922—1928) i ŭ Biełaruskim Nacyjanalnym Kamitecie. Padrobna ab hetym siahońnia havaryć z roznych pryčyn chiba jašče za rana. Davoli taho, što rol Jubilara ŭ hetaj halinie biełaruskaha žyćcia ahramadnaja.

Hetulki dapaŭnieńnia da ŭsiaho skazanaha ŭ numary papiarednim.

* * *

Jak-ža adbyłosia samaje śviatkavańnie ŭspomnienych uhodkaŭ?

Zhodna z paviedamleńniem „Krynicy" Nr. 2 z 9 h. m., u sam dzień uhodkaŭ, h. zn. u niadzielu 14 h. m. a hadz. 10-taj u kaścieie św. Mikałaja ŭ Vilni Jubilar ks. Adam Stankievič adpraviŭ Službu Božuju, na kataruju pryjšli ŭ kamplecie pierad usim vučni vilenskich biełaruskich škoł z svaimi vučycielami. Pryjšli taksama i pradstaŭniki biełaruskaha hramadzianstva, jak katalickaha, tak i pravasłaŭnaha, jak miascovaha Vilenskaha, tak i šeryja śvitki śviatočnych delehataŭ biełaruskaha sialanstva z viosak. Ludziej nabrałasia poŭnaja śviatynia i ŭžo heta adno dobra śviedča ab tym, čym dla biełarusaŭ jość asoba Jubilara.

Pačynajecca samo nabaženstva. Liturhičnaja vopratka (arnat) Jubilara—vykananaja ŭ biełaruskich nacyjanalnych uzorach.

Biełaruskaja kaladniaja pieśnia strojna lijecca zvonkim recham.

Kaznadziej — ks. dr. Stanisłaŭ Hlakoŭski, jaki zastupaŭ Jubilara ŭ dušpastyrstvie Vilenskich biełarusaŭ padčas letašniaj vysyłki Jubilara z Vilni, pradstaŭlaje słuchačom asobu Jubilara i Jahonyja zadańni.

Pry kancy Służby Božaj — słova samoha Jubilara, pašla jakoha

„Te Deum laudamus" i

„Boža, što kališ narody"...

Hadzina praznačanaja ŭ kaściele dla biełarusaŭ chutka minaje. Usie vychodziać.

Na hetym i končycca kaścielnaja čaść śviatkavańnia.

* * *

Uviečary taho-ž dnia sabralisia śviatkavalniki jašče ŭ vuziejšym kole pry šklancy harbaty, kab dakončyć niavykazanyja dahetul dumki i pažadańni. I tut pobač z biełarusami znajšlisia pryjaznyja nam susiedzi, hаradzkija ŭbory pieramiašalisia z sialanskimi śvitkami, u pieramiešku z uschodnie-pravasłaŭnaj rasaj zaiskrylisia zachodnickija fijalety... Pa karotkaj chvilinie ŭzajemnaha abznajamleńnia prysutnych pasypalisia niavymušanyja, naturalnyja, ad serca pływučyja pažadańni prysutnych i adčytany takija-ž pažadańni tych, što na heta sabrańnie pryjści nie mahli. Asobnym vieršam ułožanym na česć Jubilara pryvitaŭ Jaho paet Kazłoŭščyk; sardečnyja pramovy skazali: ks. prałat Dr. Viskantas (ad lićvinoŭ), śviašč. Koŭš, adv. M. Škielonak, ks. Dr. St. Hlakoŭski, Dr. Jan Stankievič, Dr. B. Hrabinski, Dr. St. Hrynkievič, Mgr. M. Piaciukievič, Dr. J. Malecki, pradstaŭniki biełaruskaj vioski, biełaruskaha vydaviectva, Bieł. Kaścielnaha Kamitetu i mnoha-mnoha inš. Uśled za hetym byli pračytany telehramy: — ad adv. Bojeva i Jakaviuka (z Kaŭnasa), H. Šutavičanki (z Rudomina), inž. Dušeŭskaha i Barysoviča (z Kaŭnasu); piśmy — ad archimandryta Filipa (Marozava), ad Alesia Smalenca, praf. L.-Majeŭskaha, Z. Koncevič i jejnaha baćki Vasila R., A. i A. Matačoŭ, inž. L. Dubiejkaŭskaha, J. Adryjanavaj, Dr. J. Hrynkievičychi, a. Uł. Tałočki. Heta apošniaje pryvitańnie, dziela svajej charakternaści, pazvalajem sabie tut padać da ahulnaha viedama. Źmiest jaho hetaki:

„Niaŭtomnamu pracaŭniku na adradženskaj nivie Biełaruskaha Narodu, — achviarnamu zmaharu za jahonyja pravy na byt i volnaje raźviccio, — vytryvałamu pašyralniku i abaroncu chryścijanskich asnovaŭ i kličaŭ u nacyjanalnym biełaruskim žyćci, zahledžanamu ŭ budučaje brackaje sužyviectva Pravasłaŭnaj Cerkvy i Katalickaha Kaścioła, u dzień XXV uhodkaŭ śviatarstva i słužby Narodu biełaruskamu svaje najščyrejšyja pažadańni składaje a. Uładysłaŭ Tołočko. Vilnia, 14.I.40".

Nadyjšło ŭreście ŭ apošniaj chvilinie supolnaje pryvitańnie z Kaŭnasu ad staršyniaŭ: Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu Suviazi ŭ Litvie — Usievałada Bojeva, Biełaruskaha Kulturna-Praśvietnaha Tavarystva ŭ Litvie — Symona Jakaviuka i Biełaruskaha Studenckaha Sajuzu ŭ Vilni — Usievałada Karala, hetkaha źmiestu:

„Ščyra vitajem Hłyboka-pavažanaha Ks. Adama Stankieviča z nahody 25-tych uhodak Jaho duchoŭnaha sanu i płodnaj nacyjanalnaj pracy. Žadajem zdaroŭja i siłaŭ, kab nadalej słužyćBaćkaŭščynie. — Kaunas, 13.I.1940 h."

Supolnaj fotohrafijaj i družnymi biełaruskimi narodnymi pieśniami i heta čaść śviatkavańnia była zakončana adzinadušnym pažadańniem Jubilaru ad usich prysutnych na „Mnohaje letal.."

A. K.

P. S. Uhodkam Ks. Adama Stankieviča była tak-ža pryśviačana specyjalnaja aŭdycyja z Vilenskaj radiostancyi ŭ paniadziełak 15 h. m. a hadz. 19.45—20.00. Aŭdycyju apracavaŭ i vioŭ Mgr. J. Sutovič.

Artykuł „Navukova-publicystyčnaja praca Ks. Adama Stankieviča" ŭ apošnim N-ry „Krynicy", praz niedahlad, byŭ padpisany litarami „M. S." zamiest poŭnaha podpisu: „Mikałaj Škielonak", za što Pavažanaha aŭtora vielmi pieraprašajem.

A. K.

Bojki na dyplomatyčnym froncie

Pryhladajučysia da sučasnaj vajny, nie adzin z vialikim ździŭleńniem pytajecca: „Ci-ž heta—vajna?" „Ci-ž hetak zapraŭdy vajujuć?"

I šmat chto dumaje, što da zapraŭdnaje vajny moža i zusim nia dojdzie: „Pastajać, pastajać adzin suproć adnaho, ubačać, što ničoha nia možna zrabić, dy i razyjducca".

Uzapraŭdnaści, adnak, sprava staić zusim inakš. Sučasnuju vajnu, u značnaj miery, treba razhladać, jak praciah usiaśvietnaje vajny 1914-18 hodu, jakaja była pierarvana ŭ 1918 hodzie nia stolki z pryčyny zapraŭdnaje pieramohi nad Niamieččynaj, kolki z pryčyny vybuchnuŭšaj u niemcaŭ revalucyi, a taksama iz strachu pierad mahčymaściu pašyreńnia chvali revalucyjnych nastrojaŭ i na terytoryi Francyi, Anhlii dy ichnich kalonijaŭ. Hetaj akaličnaściu treba tłumačyć toje, što pieramožnyja armii Antanty nia byli nakiravany na Berlin, a abmiežavalisia akupacyjaj nievialikich šmatkoŭ Niamieččyny i zaraz-ža padpisali pieramiryje, a zatym i miravuju ŭmovu. Niamieččyna nia była kančatkova dabita i zmahła adradzicca nanava. Ciapier pierad Anhlijaj i Francyjaj staić pytańnie ab tym, kab kančatkova złamać moc Niamieččyny nazaŭsiody, kab nastupnym pakaleńniam francuzaŭ i anhličanaŭ niemcy nie źjaŭlalisia-b bolš nia tolki pahrozaju dziaržaŭnaju, ale kab nia byli jany i kankurentami ŭ handlu i pramysłovaści.

Dla hetkaha vialikaha razhromu Niamieččyny patrebna arhanizacyja nia tolki ŭłasnych siłaŭ Anhlii i Francyi, ale i pryciahneńnie jak maha bolš siłaŭ inšych narodaŭ, bo sam-na-sam spravicca z Niamieččynaj hetym dźvium dziaržavam budzie blizu niemahčyma. Hetaje pieraciahvańnie na svoj bok inšych narodaŭ i dziaržaŭ ciapier i robicca. Pakul vialikija armii ŭ pahražajučaj pozie stajać za svaimi ŭmacavanymi frontami, dyplomaty z usich sił viaduć nastupleńnie na neŭtralnyja krainy i dziaržavy, damahajučysia aktyŭnaha, ci navat tolki pasyŭnaha, pierachodu ich na bok Anhlii i Francyi.

Adnak, sumny los Polščy i Čecha-Słavaččyny, jakija hetak mocna vieryli ŭ dapamohu Anhlii i Francyi, što nie žadali viaści nijakich hutarak z Niamieččynaj, nie pajšli svajačasna na kampramisy, a potym stalisia achviarami sobskaha davieru,—ciapier źjaŭlajecca pierasciarohaj usim inšym małym dziaržavam. Dy i vialikija dziaržavy, jak Rasieja dy Italija, što ŭ minułuju vajnu šmat pakłali svaich ludziej, vajujučy na baku Antanty, i ŭ vyniku daviali svaje krainy da poŭnaje ruiny, ciapier taksama nie žadajuć pralivać kroŭ svaich hramadzian za čužyja dla ich intaresy.

Nia hledziačy, adnak, na hety ahulny strach pierad vajnoj i niežadańnie być u jaje ŭciahnutaj, znachodziacca paasobnyja dziaržavy, jakija ŭsio jašče spadziajucca na toje, što jany znachodziacca ŭ lepšych hieohrafičnych varunkach, čym razhromlenaja Polšč, a tamu dadzienyja im abiacanki buduć Anhlijaj i Francyjaj vykanany. Da liku hetkich dziaržaŭ naležać: Turcyja, jakaja admovilasia padpisać chaŭrus siabroŭstva z SSSR, a zamiest taho padpisała vajskovy chaŭrus z Anhlijaj i Francyjaj, atrymaŭšy za heta Aleksandrettaŭski vilajet (akruhu), dy Finlandyja, jakaja nie pažadała pajści śledam za Bałtyckimi dziaržavami, admovilasia ad dahavoru z SSSR i navat daviała spravu da aružnaha z im kanfliktu, taksama spadziajučysia nie na svaje siły, a na abiacanuju jej chaŭrusnuju dapamohu Švecyi, Norvehii i Danii, a taksama Anhlii i Francyi. Ciapier anhličanie nahavarvajuć da vajny z SSSR azijackija dziaržavy: Afhanistan, Iran (Persiju), Irak dy Turcyju, raźličvajučy na toje, što vajna z hetymi dziaržavami, pa-pierš, mocna asłabić vajskovyja siły SSSR, padruhoje—kiepska adabjecca na haspadarcy i pramysłovaści SSSR, a pa-treciaje—zmušany sam vajavać,—SSSR nia zmoža dapamahać Niamieččynie svaim syrjom.

Nahavaryŭšy da vajny z SSSR finaŭ, Anhlija i Francyja spadziavalisia, što zaraz-ža za Finlandyjaj aŭtomatyčna ŭviažucca ŭ vajnu Švecyja, Norvehija i Danija, a heta daść mahčymaść anhličanam i francuzam praz terytoryju hetych dziaržaŭ znajści darohu dla napadu na Niamieččynu, a samaje hałoŭnajedabicca poŭnaha spynieńnia handlovych znosin pamiž hetymi dziaržavami i Niamieččynaj, jakaja dastaje ad ich žaleznuju rudu, les, masła, sała, małako i šmat inšych nieabchodnych tavaraŭ. Nadziei hetyja pakul što nia spraŭdziisia: ni Danija, ni Švecyja, ani Norvehija nie abvieścili vajny SSSR, bo dobra razumiejuć usiu niebiaśpieku hetkaje vajny dla samaha niezaležnaha isnavańnia hetych dziaržaŭ.

Ci doŭha ŭdascca małym dziaržavam uchilacca ad udziełu ŭ kanflikcie vialikich dziaržaŭ? — Kali-b heta zaležała tolki ad voli i rozumu hetych małych nacyj, treba dumać, što jany nikoli-b dobraachvotna nie pažadali źmianić mirnaje raźvićcio svaich dziaržaŭ na vajskovyja niebiaśpieki i avantury. Ale-ž sprava ŭ tym, što adnaje tolki dobrajе voli mała: u časie minułaje suśvietnaje vajny my mahli bačyć, jak uparta admaŭlalisia ad udziełu ŭ vajnie, naprykład, Rumynija i Hrecyja; adnak Hrecyju siłkom zmusili ŭstupić u vajnu anhličanie, akupujučy svaim vojskam Saloniki, padyjmajučy revalucyju i skinuŭšy niezhavorčyvaha karala, a Rumyniju padkupili abiacankaju addać jej: Siemihradździe, Bukavinu i Banat, z ziamiel b. Madziarščyny, dy Besarabiju — z terytoryi tahačasnaje chaŭrušnicy Antanty, Rasiei.

Tamu možna skazać, što vyniki sučasnaje dyplomatyčnaje vajny buduć zaležać nia tolki ad rozumu dyplomataŭ neŭtralnych dziaržaŭ, ale i ad rasučaści ich u spravie arużnaje abarony svajho neŭtralitetu, kali jamu budzie pahražać niebiaśpieka.

Historyk.

Ich Ekscelencyjam: Lvoŭskamu Mitrapalitu Andreju Šeptyckamu, Kašadarskamu biskupu Jazepu Kuchcie, Vilkaviskamu biskupu-sufrahanu Miačysłavu Reinisu, Lvoŭskamu biskupu sufrahanu Ivanu Bučcy, usiamu biełaruskamu hramadzianstvu, a tak-ža pradstaŭnikom hramadzianstvaŭ susiednich za pamiać i pryznańnie z pryčyny 25 ych uhodkaŭ majho śviatarstva i kulturna hramadzkaj dziejnaści, — hetym składaju svaju ščyruju padziaku.

Ks. Ad. Stankievič

Vilnia, 16.I.40.

Uład-Inicki

Aryšty, Biareza j vola

8)

(Uspamin'ny aryštanta)

VOLA

Jak užo havaryłasia, vilenskaja hrupa była internavana na praciah 3-ch miesiacaŭ, usie-ž inšyja hrupy z druhich častak Polščy—tolki na adzin miesiac. Dyk my spadziavalisia, što biaz nijakich zachadaŭ na „odvołanie" Vilenskaj hrupie skarociać čas prabyvańnia ŭ Biarezie, raŭnujučy jaho z časam internavańnia inšych hrupaŭ. Heta była maleniečkaja nadzieja na pieramienu našaha pałažeńnia, a bolšaja na heta nadzieja kryłasia ŭ vajnie. Bo jak ni byli my addzieleny ad śvietu, jak ni ścisnuty žorstkim režymam, usio ž taki da nas dachodzili siakija-takija viestki ab joj. Mo' jany nie suadkazvali reča istaści, ale krapili nas na duchu i pad trymlivali vytryvałaść.

Niešta kala 15 vieraśnia J. Najdziuk, pajšoŭšy na pieraviazku svajho palca, daviedaŭsia ad dr. Paŭlukievič'a, što niemcy zaniali Bieraście i Biełastok. Pa 15 vieraśnia zaŭvažyłasia nieřehularnasć u vydačy ježy... Da taho-ž, kali niekatoryja z našaj hrupy źviarnulisia da sieržanta ŭ spravie „odvołania", to toj z pryjemnaściu ŭ hołasie paradziŭ pačakać paru dzion,—tady, byccam, vyśvietlicca pałažeńnie ŭsich internavanych.

Z 16 na 17 vieraśnia całuju noč kala kazarmaŭ jeździli padvody, a ŭ dalejšych haspadarskich budynkach — hareła śviatło i piščeli śvińni, čaho papiarednimi načami nia było. Dahadyvalisia my, što palicyja niešta vyvozić. A kali 17-ha vieraśnia toj-ža Najdziuk pajšoŭ na pieraviazku, to prynios viestku, što niemcy nibyta zaniali Kobryń, a balšaviki — Baranavičy.

Hetaja viestka była dla nas takoj niespadziavanaj i dziŭnaj, što ŭzbudaražyła ŭsich. Pajšli dahadki, tolki i sprečki ab tym, jak z nami pastupiać palaki, katoryja, jak nam zdavałasia, u chutkim časie pakinuć Biarezu. Adny kazali, što ŭsich nas pierabjuć abo patruciać hazami, inšyja — što nas pakinuć na voli, a jašče inšyja — što nas pieradaduć u poŭnym paradku novaj uładzie, zarhanizavanaj z miascovaha žycharstva. Usie byli ŭ napružanym stanie i ŭ tropatnym nastroi. Vycisnutaju siłaju voli ŭsie staralisia skryć heta jak ad samych siabie, tak i ad palicyi, kali jana vyhaniała na plac. Zaznačyć treba, što ŭ hety dzień muštraŭ nia było, a na placy tolki davali abied.

Uviečary była navalnica z małankami i hrymotami, bubniŭ dožđ i skavytaŭ viecier. My doŭha nia spali — prysłuchoŭvalisia, što dziejecca na dvare. Praz ciemru, praz vyćcio vietru byli čuvać huki niazvyčajnaj jazdy, biehaniny, niespakojnych hutarkaŭ i niavyraznych vokličaŭ..

Tak ciahnułasia mo' za poŭnač, a kali heta skončyłasia, nichto z nas nie zaŭvažyŭ. Tolki 18-ha ranicaj, kali jašče było ciemnavata, jak pierad voknami našaj ka zarmy pačulisia hałasy:

— Tavaryšy, volnyja!

Usie ŭschapilisia sa svaich miascoŭ i kinulisia ŭ vokny

U sucieńni ściudzionaj ranicy zaŭvažyli my niekalki mužčyn, katoryja chadzili pierad kazarmaju ad akna da akna i kazali:

— Nikoha niama — volnyja!

— A palicyja? — čujecca pytańnie z nutra kazarmaŭ.

Škoła i luboŭ Baćkaŭščyny

Artykuł 37 Litoŭskaj Konstytucyi vymahaje ad usich hramadzian Litvy, kab jany vychoŭvali svaich dziaciej u samaachviarnaj lubovi Baćkaŭščyny. Kab dasiahnuć hetkaha vychavańnia, baćki i apiakuny pavinny adpaviedna vychoŭvać svaich dziaciej niatołki doma, — jany žjaŭlajucca adkaznymi i za vybar toj škoły, u jakuju pavinny addać svaich dziaciej. Dyk zhetul paŭstaje pytańnie, jakaja škoła moža vychavać u dziaciej samaachviarnuju luboŭ Baćkaŭščyny, kali heta Baćkaŭščyna budzie jamu nia złoj mačychaj, a miłaj, lubaj, rodnaj i dobraj matkaj.

Paniaćcie ab Baćkaŭščynie dzicia atrymlivaje ŭ škole Značа i škoła dla dziciaci musić być rodnaj, miłaj i lubaj matkaj. Dzicia pavinna adčuvać siabie ŭ škole, jak i ŭ rodnaj chacie pry lubaj maciery. U škole jano pavinna havaryć matčynaj movaj, pavinna čuć matčyny pieśni i kazki, pavinna adčuvać ciopłyja adnosiny da siabie sa starany svaich nastaŭnikaŭ. Adnym słovam, škoła pavinna być dziciaci symbolem miłaj i lubaj Baćkaŭščyny, Tolki praz takuju škołu dzicia palubie Baćkaŭščynu.

Kab bolš zrazumieć patrebu dla dziciaci takoj škoły, jak rodnaj matki, zahlaniem u dušu dziciaci, katoraje my pasłali vučycca ŭ inšuju škołu, u škołu-mačychu. Što adčuvaje biednaje dzicia, kali jano nie razumieje ni movy nastaŭnikaŭ, kali jano nia moža ni svabodna havaryć u rodnaj movie, ni paśpiavać svaje rodnyja pieśni, ni pahulać u pryvyčnyja hulni!Takaja škoła dla dziaciej heta niavola i turma. A niavolaj i turmoju lubovi da Baćkaŭščyny nia vychavaješ. Naadvarot, takaja škoła vychavaje tolki nienaviść.

Voś čamu Litoŭskija zakony abaviazvajučy hramadzian vychoŭvać dziaciej u lubovi da Baćkaŭščyny, dajuć prava kožnaj nacyjanalnaści ŭ Litvie adčyniać svaje škoły, kab dzieci praz blizkuju ich sercu rodnuju škołu pakachali svaju Baćkaŭščynu—Litvu.

Biełarusy zaŭsiody byli addanymi hramadzianami Litvy, i zmahajučysia za jaje niezaležnaść pakazali niamała prykładaŭ samaachviarnaj lubovi da Baćkaŭščyny. Treba spadziavacca, što ŭ hetaj lubovi jany budуć vychoŭvać i svaich dzietak. Dla dasiahnieńnia-ž takoha vychavańnia nieabchodna zakładać svaje biełaruskija pačatkavyja škoły. Jak heta rabić,—dadziena parada u Nr. 10 „Krynicy“ z letašniaha 1939 hodu.

A.

VIESTKI Z SAVIECKAJ BIEŁARUSI

Biełaviežskaja pušča — 2-hi Dziaržaŭny rezervat Savieckaj Biełarusi

U 1925 hodzie ŭ Savieckaj Biełarusi byŭ zrobleny I-šy Dziaržaŭny rezervat u Lepielščynie, duža bahataj lesam. U hetyja lasy ŭ 1925 hodzie zjavilisia niekalki zubroŭ z Biełaviežy, jakich patryvožyli, vidać, polskija lesaruby, što tady ŭzialisia vysiakać Biełaviežskuju pušču.„Emihravaŭšych“ biełaviežskich zubroŭ pryniali ŭ Savieckaj Biełarusi duža haścinna i adviali im novuju pušču, jakuju jany sami sabie vybrali ŭ Lepielščynie. Byli praznačany specyjalnyja nahladčyki i staroža, jakija pilnavali, kab u lasoch rezervata nichto nie palavaŭ i kab uzimku dla zubroŭ, łasioŭ i sarnaŭ była ježa.

Ciapier 2-im Dziaržaŭnym rezervatam Biełarusi abvieščana Biełaviežskaja Pušča. U skład rezervata ŭvachodzie 129 tysiač hektaraŭ lasoŭ Biełaviežskaje Puščy, 700 hektaraŭ łuhoŭ i Śvisłackaja dača. Kamendantam rezervata naznačany Antonaŭ. Paśla padličeńnia liku ŭcaleŭšych ad kulaŭ źviaroŭ, akazałasia, što ŭ Biełaviežskaj Puščy ciapier zachavalisia:

Stada zubroŭ z 16 hałoŭ, 9 łasioŭ, tabun dzikich koniaŭ „tarpanoŭ“ u liku 37 hałoŭ, niekalki kabanoŭ dy 2 miedźviadzi. Byŭšy dziaržaŭny muzej Biełaviežskaje Puščy taksama zachavaŭsia. U im jość bolš jak 3.000 ekspanataŭ, hałoŭnym čynam čučały ptušak i źviaroŭ.

U Miensku budujuć radyjo-zavod

U Miensku pačali budavać novy radyjo zavod, jaki budzie najbujniejšym u Savieckim Sajuzie, jak z boku abarudavańnia, hetak i ličbaj vypuskajemych radyjoaparataŭ. Zhodna z planam, jon pavinien budzie štohodna vypuskać 200.000 radyjoaparataŭ vysokaje jakaści Na budaŭnictva adpuščana 9.000.000 rubloŭ.

Biełarusy — aščadnyja haspadary

Savieckaja presa adznačaje, što novapryznačanyja na pracu byłyja biezrabotnyja Zachodniaje Biełarusi akazalisia duža dobrymi i aščadnymi haspadarami. Asabliva chvaluć mašynistaŭ na Bieraściejskaj čyhuncy: I. Laŭčuka, Achremčyka i Łaŭrynoviča, jakija za karotki čas navučylisia karystać dla apału paravozaŭ pomieś šlaku z vuhlom i dali 400 ton vuhlanoj aščadnaści.

Pieršaja sesija Mienskaha Savietu

9-ha studnia zakončyła svaju pracu I ja sesija novaabranaha Savietu Deputataŭ Mienskaje akruhi. Sesiju adkryŭ starejšy deputat Savietu vice-prezydent Akademii Navuk Biełarusi paetordenanosiec Kastuś Mickievič (Jakub Kołas). Staršynioj sesii vybrany P. Lavicki, sekretarom vučycielka V. Dymkoviec. Staršynioj mandatnaje kamisii — paet Žmitrok Biadula.

Sesija vybrała vykanaŭčy kamitet akruhovaha Savietu. Staršynioj kamitetu vybrany A.Ciomkin, sekretarom H. Prakaška. Dalej vybrany 15 addziełaŭ kamitetu i ichnija kiraŭniki dy pryznačany staršynia planovaje kamisii.

Biełarusy na Ledavitym Akijanie

Na drejfujučym (płyvajučym) u PaŭnočnymLedavitym akijanie savieckim ledakole „Siedoŭ“ jość niekalki biełarusaŭ, z jakich asabliva vydzialajecca svajej achviarnaj navukovaj pracaj student hidroloh Viktar Bujnicki

VALSTYBĖS DRAUDIMO ĮSTAIGA

(DZIARŽAŬNAJE BIURO STRACHOŬKI)

paviedamlaje, što ad dnia 15 studnia siol. pieranosić svaju kancelaryju ŭ novaje pamiaščeńnie pry Jahajłaŭskaj vul. Nr. 14 (Budynak Kredytovaha Tavarystva m Vilni). —

VALSTYBĖS DRAUDIMO ĮSTAIGA pryjmaje ŭmoŭnuju strachoŭku

ad ahnia,
na vypadak śmierci i dažyćcia,
ad pamoru žyvoha inventara,
šyby ad raźbićcia. —

Informacyi daje Inspektarat u Vilni i šmatlikija agentury.

— Uciakłaŭ U Kobryni — niemcy, u Baranavičach — balšaviki, a palaki — na Paleśsi — adkazvajuć mužčyny.

Heta ašałamiła ŭsich. Borzda pačali apranacca i źbirać svaje rečy, a tymčasam padniałasia hutarka, jak nam być. Hutarka, spačatku pieraryvistaja, byccam bajaźlivaja, chutka pierajšła ŭ niespakojny i nervovy homan, z katoraha vyrvalisia redkija vykryki: — „čakać śviatła!“ „pravakacyja!“ „bolej spakoju!“

Ale dzie tam.. Z kažnym mamentam homan stanaviŭsia macniejšy, biła z jaho rašučaść i advaha. A žadańnie voli, imknieńnie vyrvacca z nienavisnaha miesca byli takija ŭporystyja i tak pchali kožnaha, šta prapadała ŭsiakaja razvaha i łamalisia najmalejšyja prajavy aściarožnaści...

Na kalidory paniasłosia recha stukaŭ i braždžańnia... Heta bolej śmialejšyja z natoŭpu jašče dryžačymi rukami vyryvali vokny, źnimali z zaviesaŭ dźviery, a to i vybivali ich... U zroblenyja prachody kidalisia ludzi z svaimi kłumkami i kumialhom lacieli... na panadvorak, dzie hurtavalisia, chvalavalisia i hamanili .. pachłynajučy tych mužčynaŭ, katoryja dla ŭsich abvieścili darahuju volu.

Na panadvorku pierad kazarmaju ŭžo biehali žančyny, pryjšoŭšyja z svajho addziełu. Jany šukali streču z svaimi baćkami, mužami, znajomymi, što cudam vyrvalisia z aščarepiŭšych łapaŭ užo padbitaha polskaha arła...što cudam vymknulisia z paści hałodnaje śmierci, na katoruju pasłaŭ ich polski hienierał Składkoŭski...

I voś adna ŭbačyła.. Kinułasia na šyju i zajenčyła, jak-by ad vialikaha bolu:

— Tatačka, rodnieńki, karmiciel naš!

Aboje płačuć, płačuć ad radaści, jakoj mo' nikoli nia było ŭ ich.

Znajšła druhaja... muža!

— Mileńki, najmilejšy, uznoŭ my razam — i z hetymi słovami prycisnułasia da jahonych hrudziŭ i dryžačymi vusnami ŭpiłasia ŭ jahonyja... ledźvie adarvałasia i tulíłasia potym da jaho.

— Voś streča, takoj nia było miž nas — całujučy ŭ ruku niejkaj žančyny kazaŭ jaje znajomy.

— Mo', Boh daść, i nia budzie, — z radasnaju ŭśmieškaju, z radasnymi śłaźmi na vačoch, adkazała žančyna i pačyłała apavіadańnie ab svaim hibieńni.

— Jany dumali, što my źhiniem... —Nie, my žyviom, bo my— za praŭdu! — niechta kazaŭ, słuchajučy jaje apavіadańnie.

Niama słoŭ vyrazić tyja pačućci, što ŭźnikali ŭ streŭšychsia blizkich da siabie ludziej, katorych złośniki siłaju raźłučyli, moža na vieki... Bolej taho, niama słoŭ, kab apisać navat vonkavyja prajavy radasnaha spatkańnia, a, moža, uskrasieńnia. Treba nia tolki być vačavidcam jaho, ale i choć kryšku pieražyć razłuku z miłym, blizkim da serca čałaviekam. Hetkija strečy redka traplajucca ŭ žyćci ludziej.

A na panadvorku i na placoch ludzi hurmavalisia, hamanili i chvalavalisia. Mo' doŭha ciahnułasia-b heta, kab nia strach pierad niebiaśpiekaju... Čuvać byli hałasy razvažniejšych, kab chutčej iści, bo moža napaści adstupaŭšaje polskaje vojska i pamścicca na nas... Ale jak iści, kali dakumenty ŭ depazycie... Rašyli dastać ich, a tymčasam na placoch ludzi pačali hurtavacca... Tolki i čuvać było:

— Lviv, Kołomyja, Zboriv — siudy!

— Navahradak, Vilnia, Horadnia, Biełastok — siudy!

Biełaruskaja chronika

Liturhija na matyvy biełaruskich narodnych pieśniaŭ. Hetymi dniami nadyjšła da nas z Ameryki viestka, što viedamy i zasłužany harmanizatar biełaruskich narodnych pieśniaŭ, ukrainski kompozytar praf. M. O. Hajvorońskyj skončyŭ užo pisać Liturhiju, asnavanuju na matyvach biełaruskich narodnych pieśniaŭ, pierad usim vałačobnych i vialikaposnych. Cenny hety tvor tymčasam jašče znachodzicca ŭ rukapisie.

U Bieł. Navukovym T-vie lekcyi čytajucca kožnuju druhuju niadzielu a hadz. 11-aj. Najbližejšaja lekcyja adbudziecca 28 studnia 1940 h.

Fotohrafii z śviatkavańnia ŭhodkaŭ ks. Ad. Stankieviča možna bačyć u redakcyi „Krynicy", dzie tak-ža možna hetyja fotohrafii zakazać.

Piśmo z Rymu

Zima ŭ Rymie nia ŭstupaje biełaruskaj

Jak heta vytłumačyć, nie biarusia. Stałasia adnak suproć tryccaciletniaj tradycyi: unočy z 29 na 30 śniežnia minułaha hodu ŭsie rymskija palmy, lohka adzietyja cezary i vestałki ŭ nieŭspadzieŭki akutalisia biełym, pušystym pałatnom. Bolš jašče treba dzivicca, kali bačyš źnimki padobnyja z łahodnaha Neapalu i naahuł sa ŭsiej Italii. Zima pamaraziła biednym vias koŭcam u aharodach sałatu, pieraškodziła ŭ zbory aliŭkaŭ. Rym na adzin dzień zhubiŭ svoj pavažna-fašystaŭski nastroj: kažny ŭvažaŭ svaim abaviazkam zahnuć sojku i pačastavać jeju znajomych i nieznajomych, śvieckich ludziej i śviataroŭ — biez razboru.

Ale heta ŭsio nia važna. Zadačaj hałoŭnaj u toj dzień śniehavity źjaŭlałasia pytańnie: hdzie pryčyna hetaha śniažnoha nalotu na ŭsiu Italiju?.. I tut, kab usiožtaki jaje znajšci, pačali razhladacca nia tolki pa Forum, Palatynie, — ale zirknuli i ŭ hazety, a paśla ŭznoŭ na stary Rym, dy ŭžo z bolšaj uvahaj na Piazza Venezia (tut pracuje Duce), paśla na Kvirynał (pałac karala), ukancy pierakinuli dadumčyvyja Italjancy svaje ŭzhlady na paŭnočna-ŭschodni ŭzhorak Rymu: na Vatykan! Tudy-ž (kab čuć kryšku paśla, to ŭ sanioch zajechaŭ-by) vysłaŭ Roosevelt, prezydent vialikaj i bahataj Ameryki, stałaha ad siabie pradstaŭnika. I pajšła pa Rymie plotka, što śnieh—heta znak źviazi jasnaj, jak roznych rymskich uzhorkaŭ, pačynajučy ad Piazza Venezia, cieraz Kvirynał — z Vatykanam, i idučy jašče bolš na poŭnač, — z Finlandyjaj, z Amerykaj i h. d. i h.d. Hdzie heta plotka končycca... pakaža novy śnieh... bo toj pa dvuch dniach i dźvioch načach źnik biaz śledu.

Rym, 2.I.1940. *V. Kryvičanin*

VOKAM PA ŚVIECIE

Eŭropa na piaredadni novych padziejaŭ. Śviedčać ab hetym pryśpiešanyja padziei jak na poŭnačy, tak i na zachadzie Eŭropy. Saviety pasłali Švecyi i Norvehii noty, u jakich pakazvajuć na niekatoryja padziei ŭ hetych dziaržavach byccam supiarečnyja z ichniaju neŭtralnaściu. Adkaz Švecyi na hetu notu Savietaŭ nie zdavolniŭ. Na zachadzie ŭsie čakajuć rašučych krokaŭ Niamieččyny. Pryhataŭlajucca da hetaha nia tolki dziaržavy ŭžo vajujučyja, ale i neŭtralnyja — Holandyja i Belhija, jakija praviali ŭ siabie novuju mobilizacyju.

Z vajennych frontaŭ na poŭnačy i na zachadzie dachodziać viestki ab intensyŭnaj dziejnaści artyleryi i vajennych aeraplanaŭ.

Jaki moh-by być siahońnia mir? Anhlickija hazety pišuć, što Hitler z min. v. Ribbentropam apracavali ŭžo varunki, jakija jany pastaviać Anhlii i Francyi paśla taho, jak ich pieramohuć. Varunki hetyja byli-b byccam nastupnyja:

1. Usie ziemli, jakija znachodziacca ciapier pad uładaj Francyi i Anhlii ŭ Afrycy, musili-b być addadzieny Niamieččynie;
2. Francyja musiła-b addać Niamieččynie Alzacyju i Lotarynhiju;
3. Francyja i Anhlija musili-b zapłacić Niamieččynie zołatam za vajennyja straty hetulki, kab Niamieččyna mahła apłacić usie vajennyja daŭhi ŭ liku 4 miljardy funtaŭ šterling'aŭ i ŭsio heta zołata maje atrymać Niamieččyna.
4. Anhlija musiła-b pryznać Niamieččynie ŭ svaich dominijach i ŭ Indyi prava najbolšaha pryvileju.
5. Anhlija i Francyja musili-b dać Niamieččynie takija ekanamičnyja i finansavyja paŭnamoctvy, katoryja pazvolili b im dabicca haspadarčaj i finansavaj hegemonii.
6. Francyja musiła-b padpisać z Niamieččynaj sajuzny dahavor na 25 hadoŭ.

Беларускі адрэсар м. Вільні

1. Цэнтр Беларускага Руху ў Літве—Вільня, Завальная 1. (Адрас для пісьмаў: Gudų Veikimo Centras Lietuvoje, Vilnius, Zavalinė g-vė 1). Пачне ўрадаваць у найбліжэйшым часе.

2. Беларускае Навуковае Т-ва—Вільня, Астрабрамская 9.

3. Беларускі Музэй ім. Івана Луцкевіча, Вільня, Астрабрамская 9. (Часова трудна даступны з прычыны цеснага памешканьня). Адчынены ў аўторкі і пятніцы ад 10 да 12 г.

4. Беларуская Дзяржаўная Прогімназія, Вільня, Даміліканская вул. 3|5. Канцэлярыя адчынена ад 8 да 12 гадз.

5. Беларуская Дзяржаўная Пачаткавая Школа, Вільня, Даміліканская вул. 3|5. Канцэлярыя адчынена ад 8 да 2 гадз.

6. Беларускі Студэнцкі Саюз. Існуе ад 1919 г. Часова нячынны з прычыны пераарганізацыі ўсяго унівэрсытэцкага жыцьця. Апошняе месца ўрадаваньня: Вільня, Завальная 1.

7. Рэдакцыя і адміністрацыя часапісу «Крыніца," Вільня, Завальная 1., тэлеф. 28-32. (Адрас для пісьмаў: Gudų laikraščio „Krynica" redakcija ir administracija, Vilnius, Zavalinė g-vė 1). Адчынена ад 10 да 14 гадз. Рэдактар прыймае ад 9—10 гадз.

8. Беларуская кнігарня „ПАГОНЯ". Вільня, Завальная 1 (адрас для пісьмаў: Gudų knygynas „Pahonia," Vilnius, Zavalinė g-vė 1).
Адчынена ад 10 да 14 гадз.

9. Беларуская кнігарня Ст. Станкевіча, Вільня, Астрабрамская 2. (Gudų knygynas St. Stankevičiaus, Vilnius, Aušros Vartų g-vė 2).

10. Беларуская друкарня ім. Д-ра Фр. Скарыны, Вільня, Завальная 1, тэл. 28-32 (Адрас для пісьмаў: Gudų D-ro Skarynos vardo spaustuvė, Vilnius, Zavalinė g-vė 1). Адчынена ад 8 да 15 гадз. 30 мін

11 Беларусы праваслаўныя асобнай для сябе царквы ў Вільні цяпер ня маюць.

12. Беларусы-каталікі м. Вільні ў кожную нядзелю і сьвята моляцца ў літоўскім касьцеле сьв. Мікалая (вул. сьв. Мікалая 8). Пачатак набажэнства роўна а гадз. 10.

13. Беларускія радіоперадачы з Віленскай радыостанцыі можна чуць у кожны аўторак а гадз. 19 мін. 25.

14. Беларускі Спажывецкі Копэратыў ў Вільні. Крамы месьцяцца пры вуліцах: Росса 12, Легіённая 92 і Субач 47.

KNIHARNIA
Tavarystva śv. Kazimiera
Vilnia, Gedymina vul. Nr. 7 telef. 800

UŽO ADČYNIENA!

Absłuhoŭvaje dziaržaŭnyja, hramadzkija ŭstanovy i pryvatnyja asoby **knižkami, malitaŭnikami, devocyjanalijami, piśmiennymi pryładami, radio** i **foto aparatami, pišučymi mašynkami.**

Papraŭlaje radio aparaty i pišučyja mašynki.

Nabivaje akumulatary.

Žyćcio ŭ Vilni i Kraju

Pašparty možna budzie dastać na padstavie praviłaŭ ab naturalizacyi. Usie žychary Vilni i vokruhu, jakija nia zmohuć dastać litoŭskaha hramadzianstva na padstavie zakonu ab pašpartoch šlachom zvyčajnym, mohuć stacca hramadzianami litoŭskaje dziaržavy i atrymać pašpart na padstavie praviłaŭ ab h. zv. naturalizacyi, jakija vymahajuć ad petentaŭ vypaŭnieńnia miž inšymi varunkami najmienš 10 hod pražyvańnia ŭ Vilni ci ŭ vokruhu. Sprava paradku, u jakim buduć naturalizavacca žychary Vilni i vokruhu, jašče akančalna nia vyjaśniena.

Vilenskaja delehacyja kamitetu abarony pravoŭ lokataraŭ jeździła ŭ Kaŭnas. Delehacyju na audyjencyi pryniali premjer Rady Ministraŭ, ministar Skarbu, a tak-ža dva razy — Kamisar Rehulacyi Cenaŭ. **Na asabistaj aŭdyjencyi pryniaŭ delehacyju Prezydent Respubliki Smetona.** Nia treba dakazyvać, što ŭžo sam fakt pryniaćcia najvyšejšymi dziaržaŭnymi dastojnikami delehacyi lokataraŭ — heta ź pryhožyja prajavy demakratyzmu,

Za kvatery ŭ m-cy studni płacicca 50 pracentaŭ taje sumy, jakaja płaciłasia ŭ žniŭni letaś — pavodle razrachunku 1 lit roŭny 1 złotamu.

U Vilni jość ciapier 21 hotelaŭ i 22 načležnyja damy. Ceny ŭ niekatorych hotelach źmienšany na pałavinu.

Ustanoŭleny ceny na manufakturu. Specyjalnaja Kamisija ŭstanaviła ceny na manufakturu. Každy pakupiec maje prava zažadać ad kramnika aficyjalnaha cennika, kab daviedacca, ci žadanaja za tavar cana zhodnaja z cennikam.

Novy štodzieńnik. U Vilni pačaŭ vychodzić novy štodzieńnik „Nowe Słovo". Redahujuć hazetu miascovyja vilenskija Litoŭcy: K. Umbražunas, H Cycenas, K. Velecki, V. Sakovič i inšyja.

U Vilni majuć pabudavać vialikuju bojniu. Spravaj hetaj zajmajecca Mahistrat m. Vilni.

150—200 viosak — na chutary. Pry polskaj uładzie sprava chutaryzacyi ahułam, asabliva ŭ Vilenščynie, była zaniadbanaja. U Vilenskim vokruhu mnoha viosak chacieła pajšci na chutary, adnak polskija ŭłady chutaryzacyi nie praviali. Siańnia zanialisia spravaj chutaryzacyi ŭ Vil. vokruhu litoŭskija ŭłady. Majuć być schutaryzavanyja haspadarki 150—200 viosak.

Pieršy symfaničny kancert. Vilenskaja Haradzkaja arkiestra dnia 21 studnia daje ŭ teatry na Pahulancy svoj pieršy symfaničny kancert, z učaściem viedamaha litoŭskaha salistaha K. Petrauskasa.

Takija kancerty majuć adbyvacca raz u dva tydni. Čarhovy kancert hetaj arkiestry adbudziecca 4-ha lutaha.

Cana biletaŭ na kancert: ad 50 centaŭ da 2 litaŭ.

Rektaram Vilenskaha Universytetu vybrany viedamy ŭ Vilni i ŭ kraju praf. M. Biržyška, a prorektaram—praf. Šalčius. Školny hod pačynajecca siańnia 16.I.40.

Nijakich zabaronaŭ volnaha chadžeńnia pa vulicach Vilni ŭ najbližejšyja dni nia budzie. Čutki ab hetkich „zabaronach" pachodziać z žarol padozranych i ich treba ścierahčysia.

PADPISKU NA „KRYNICU" Z ZAHRANICY možna pierasyłać u piśmach mižnarodnymi paštovymi kuponami, jakija možna atrymać na kožnaj pošcie.

Šavieckija raboty vykonvaje fachoviec-biełarus, jaki biare rabotu z chaty i prynosić vykananyja zakazy. — Paviedamleńni z adresami zakazčykaŭ pryjmaje redakcyja „Krynicy". Padrymajcie biełarusa ŭ patrebie.

Leidėjas ir Redaktorius: ADOLFAS KLIMAVIČIUS
Vydaviec i Redaktar: ADOLF KLIMOVIČ
Telefon u drukarniu i redakcyju 28-32.
Fr. Skarynos vardo Gudų Spaustuvė, Vilnius, Pylimo g-vė 1
Biel. Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, vul. Zavalnaja 1.